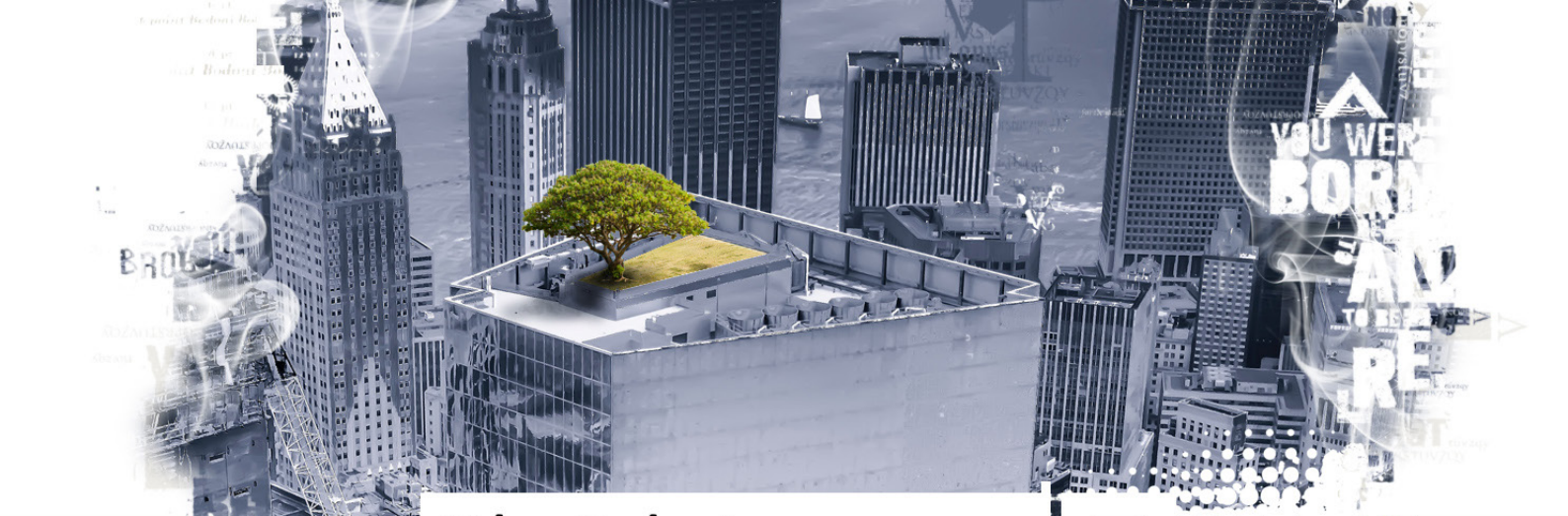

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Tema: FN's Verdensmål

3

2019

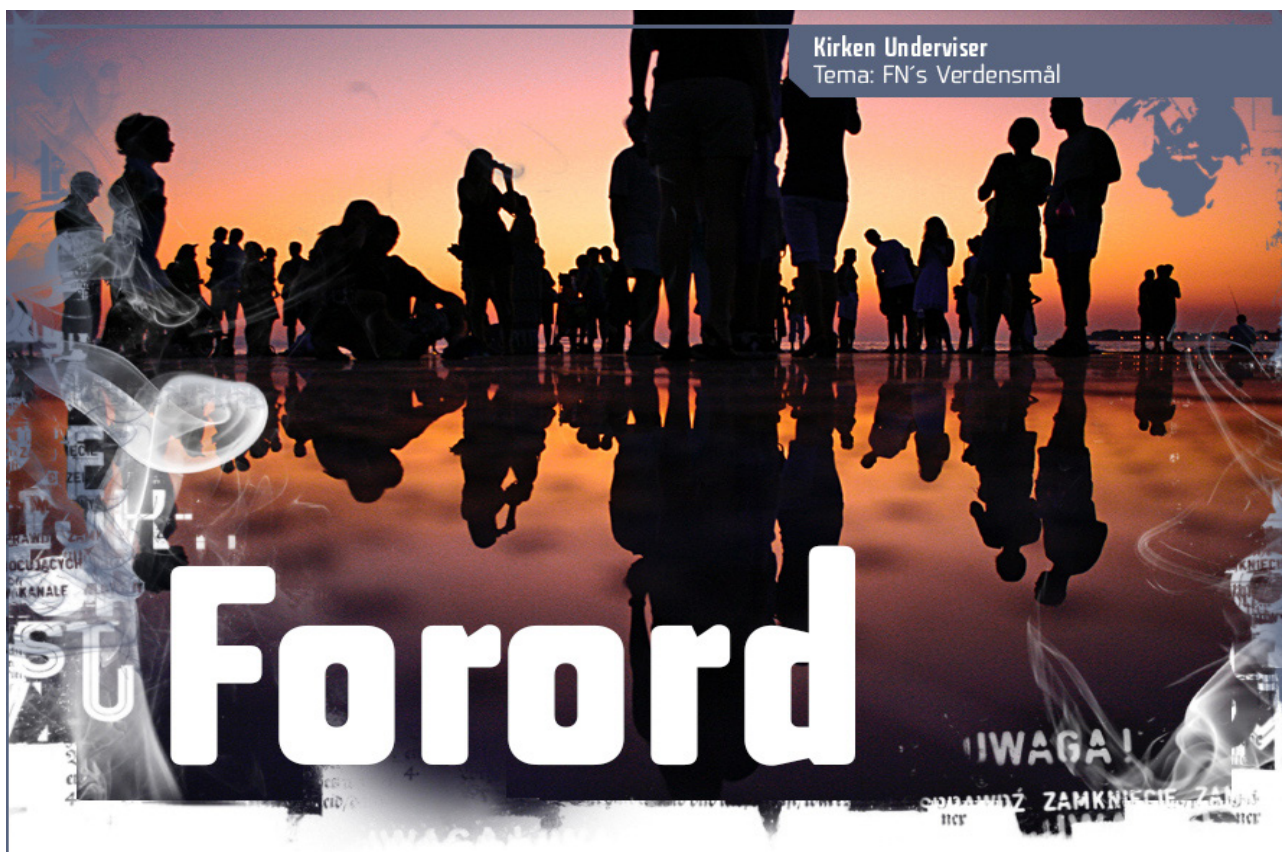
dries, we must have sample
order to match alignment.

Current prices, which include the
cost of labor and metal, will be
sent up a reth of.

We are unable to match type not
shown in this catalog.

The above is a

100

*Af Sidsel Leth Svensson, Majbrit Daugaard og Preben Medom Hansen,
redaktører af dette nummer af Kirken Underviser
Photo by Mario Purisic on Unsplash*

2015 vedtog FN de 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling. Målene er vedtaget af alle FN's 193 medlemslande, og de sætter verdens største udfordringer på dagsordenen. I forlængelse af Verdensmålene har forskellige organisationer og institutioner produceret en lang række undervisningsideer til børn og unge.

Det er helt indlysende klogt og nødvendigt, at verdens børn og unge får viden og bevidsthed om de problemer, som kloden og menneskeheden kæmper med. Bekymringen kan være, om problemernes omfang og kompleksitet vil virke lammende og skræmmende på børnene. Her har Verdensmålene dog den fordel, at de som mål konsekvent peger fremad og spørger efter løsninger. Og selvom løsningerne kræver radikale internationale politiske aftaler, så er der også altid noget, som vi selv kan gøre - noget der trækker bare lidt i den rigtige retning. Dette aspekt er konsekvent trukket frem i de mange forskellige forslag til undervisningsforløb, der er lavet til Verdensmålene.

Blandt de mange undervisningsideer og materialer der findes til grundskoleområdet om Verdensmålene, er der dog kun ganske få, der inddrager kristendommen, og der findes heller ikke mange forløb om temaet i den kirkelige undervisning. I dette nummer af Kirken Underviser har vi samlet en håndfuld af de ideer og erfaringer, som trods alt findes - til inspiration og fri afbenyttelse. Desuden introducerer Thomas Ravn-Pedersen fra Verdens Bedste Nyheder Verdensmålene med en peptalk,

og Ole Jensen og Peter Fisher Møller reflekterer over, hvad den kristne tænkning og tradition kan byde ind med i samtalen.

God læsning!

PS. Alle der har ideer til og erfaringer med at inddrage Verdensmålene i kirkens undervisning, opfordres til at kontakte Konfirmandcenteret, så alle gode tiltag kan blive delt på Konfirmandcenterets hjemmeside.

Thomas Ravn-Pedersen, direktør Verdens Bedste Nyheder, giver et overblik over Verdensmålene.

AF Thomas Ravn-Pedersen, direktør Verdens Bedste Nyheder

Den 25. september 2015 var en stor dag i FN. Det var dagen, hvor Verdensmålene for bæredygtig udvikling blev vedtaget i enighed af alle verdens lande. Verdens vigtigste plan med 17 mål og 169 delmål, der skal sikre fremtiden for »people & planet«. Fattigdom skal afskaffes, ulighed skal bekæmpes og klimaforandringerne bremses. Og det hele skal ske bæredygtigt – miljømæssigt, socialt og økonomisk.

Verdensmålene blev skabt ovenpå FN's succes med 2015 Målene og på baggrund af konsultationer med civilsamfundet, erhvervslivet, forskere og eksperter samt millioner af almindelige mennesker over hele kloden, der udpegede de problemer, de anså for vigtigst.

»Verdens vigtigste plan med 17 mål og 169 delmål, der skal sikre fremtiden for people & planet.«

Ekstrem fattigdom og lighed

Det første mål er at afskaffe ekstrem fattigdom helt, hvilket vil sige, at der efter planen ikke længere skal være nogen mennesker på jorden i år 2030, der lever for under 1,90 dollars om dagen. Ingen skal dø af sult eller mangle penge til de helt basale fornødenheder som vand, energi og sanitet. I praksis vil FN dog anse målet for opnået, hvis andelen af ekstremt fattige mennesker i verden falder til under tre procent. I 1990 var der omkring 36 procent ekstremt fattige i verden, og i dag er andelen faldet til under 10 procent.

Et andet vigtigt nyt mål er lighed, både økonomisk og socialt. Den økonomiske ulighed skal ned, mener FN, både i og mellem verdens lande. Verdensbankens økonomer taler om »delt velstand«, hvor man fokuserer på væksten i indkomst hos et lands 40 procent fattigste i stedet for den traditionelle måde at se tingene, hvor man måler væksten af hele samfundet i gennemsnit.

Alle verdens lande

Og som noget helt nyt omfatter de nye mål alle verdens lande i stedet for kun at fokusere på udviklingslandene. Det betyder, at alle lande forpligter sig til at sikre, at de lever op til målsætningerne. Alle målene er frivillige, så der er ingen straf til lande, hvis de ikke når målsætningerne. Det er op til hvert land selv at tage initiativer til at gøre målene til virkelighed. Men historien har vist, at FN's officielle mål virker som en effektiv politisk rettesnor for verdens regeringer både i den vestlige verden og i udviklingslandene.

»Ingen politiker, regering, virksomhed eller NGO kan klare opgaven selv. Det skal ske i fællesskab – og vi skal alle deltage – du og jeg.«

Danmark

Danmark fik en handlingsplan for Verdensmålene i marts 2017. Og folketetinget har siden bevilget penge til, at der både kan blive målt på, hvordan det går med dem og til, at danskerne lærer Verdensmålene at kende. Danmarks Statistik står for at måle og kan via mere end 100 indikatorer fortælle, om det går fremad eller tilbage med at indføre målene i Danmark. Verdens Bedste Nyheder står for at bringe Verdensmålene ud til danskerne fx via Verdenstimen.dk til skoler eller bredt til hele befolkningen via hjemmesiden Verdensmaal.org. Her kan man læse alt om mål og delmål og følge hvilke kommuner, virksomheder, firmaer og institutioner, der er længst fremme med at gøre Danmark bæredygtigt.

På verdensplan ligger Danmark på en flot 2. plads i forhold til at leve op til Verdensmålene. Men der er også områder, hvor vi som land ligger i den virkelig tunge ende – det gælder vores enorme forbrug, CO₂-udledning, og at vi har udnyttet natur og hav for intensivt. Så der ligger en kæmpe udfordring over for os – og det kræver helt nye løsninger, massive investeringer og partnerskaber på tværs af sektorer at nå Verdensmålene. Ingen politiker, regering, virksomhed eller NGO kan klare opgaven selv. Det skal ske i fællesskab – og vi skal alle deltage – du og jeg. Velkommen ombord på verdens vigtigste mission.

Verdens Bedste Nyheder

Verdens Bedste Nyheder er et uafhængigt medie, der laver konstruktiv journalistik og kampagner.

De formidler fremskridt og løsninger på verdens udfordringer.

Det er en non-profit organisation, hvor midlerne primært kommer fra Danida, medlemskontingenter, EU-midler, fonde og private bidrag.

Verdensbedstenyheder.dk

Der findes meget undervisningsmateriale til FN's 17 verdensmål, men overraskende få materialer tager udgangspunkt i kristendommen. Derfor har Konfirmandcenteret udarbejdet et konkret inspirationsmateriale, der kan benyttes helt gratis.

Af Finn Andsbjerg Larsen, Konfirmandcenteret

Materiale om FN's 17 Verdensmål

Se undervisningsmaterialet om FNs verdensmål her: www.konfirmandcenter.dk/ressourcer/verdensmaal

Det handler om de unges liv

De seneste måneder har man næsten ikke kunnet åbne en avis uden, at Gretha Thunbergs skolestrejker og taler i diverse parlamenter fylder spalterne. Hun er en pige på bare 16 år, der har sat en bevægelse i gang blandt børn og unge. De er bekymrede over klodens tilstand og deres fremtid, og de kræver handling af de voksne, fordi klimaændring og overforbrug handler om deres og kommende generationers liv.

»FN's Verdensmål bliver behandlet i en række skolefag på diverse undervisningsportaler, men ikke i faget kristendomskundskab, og det kan undre.«

Hvad siger kristendommen?

FN's Verdensmål bliver behandlet i en række skolefag på diverse undervisningsportaler, men ikke i faget kristendomskundskab, og det kan undre. Konfirmandcenteret har derfor valgt at bruge tid på de 17 Verdensmål for at få dem sat ind i en bibelsk kontekst. Samtidig foreslås aktiviteter og forløb, der kan føre til samtaler om centrale evangeliske pointer.

Metoden er altså modsatrettet en eksegesi. Den har sit afsæt i en nutidig forståelse af verdens aktuelle udfordringer og forsøger at spejle dem ind i en bibelsk kontekst. Tanken er altså at læse og reflektere over Bibelens tekster ud fra de aktuelle udfordringer, som verdensmålene er udtryk for. Nogle vil sige, at tilgangen svarer til befrielsesteologisk tankegang.

Verdensmålenes teologiske perspektiver

Teologi har iforhold til verdensmålene flere interessante perspektiver at byde ind med:

- Tydning af verden som noget givet og ikke som et middel
- Fælles ansvar – også for fremtidige generationer
- Individuelt ansvar for egne handlinger tolket ud fra både lov og evangelium. Den kristne er sat fri til at forholde sig til loven under ansvar over for såvel næsten som Gud
- Fremhævelse af barmhjertighed, kærlighed, retfærdighed, dom. Hvis kun den ene side af kristendommen fremhæves, fører det nemt til enten moraliseren eller føleri for nu at stille det meget forenklet op
- Fremhævelse af sammenhæng mellem mod til at handle og tro på en fremtid. Hannah Arendt fremhæver fx, at modet til at handle er begrundet i tillid (som vi bl.a. får gennem evnen til at afgive løfter til hinanden) og menneskets evne til at starte forfra (hvilket finder sted i tilgivelsens mulighed – der både retter sig imod det, vi har gjort, og det som vi fremadrettet vil gøre). Arendt har fokus på, hvordan vi får livsmod på trods af, at fremtiden er usikker, og at vi ikke kan gøre det gjorte ugjort
- Fremhævelse af håbet som både er begrundet i en tillid til Gud og medmennesket.

Der er derfor mange vinkler at indoptage i de 17 Verdensmål og bruge dem som afsæt i skolens kristendomsundervisning eller kirkens konfirmationsforberedelse.

»Man møder naturligvis alle 17 Verdensmål i materialet. Men udover en kort beskrivelse har vi forsøgt at pege på centrale bibelreferencer, der spejler verdensmålet.«

Kort om undervisningsmaterialet

Teksterne, som vi peger på under de forskellige verdensmål, er på ingen måde tænkt som en facitliste/manakorn, men som en refleksion over bibelske referencer, der taler ind i samme eller lignende overvejelser som verdensmålene.

Man møder naturligvis alle 17 Verdensmål i materialet. Men udover en kort beskrivelse har vi forsøgt at pege på centrale bibelreferencer, der spejler verdensmålet. Desuden henviser vi ligeledes til et forløb/aktivitet, der kan sætte en samtale i gang for konfirmander eller i en kristendomsklasse i overbygningen. En kort begrundelse for bibeltekster og aktivitet findes også her.

Eksempel fra materialet: 5. Ligestilling mellem kønnene

Verdensmål nr. 5:

En styrkelse af kvinders rettigheder og muligheder, og større ligestilling er afgørende for at fremskyn-
de en bæredygtig udvikling. Fjernelse af alle former for diskrimination mod kvinder og piger er ikke
kun en grundlæggende menneskeret, men det har også en multiplikatoreffekt på tværs af alle andre
udviklingsområder.

Bibelsk eftertanke:

1 Mos 26: Gud skabte manden og kvinden

Hos 11,9: Gud er jeg, ikke mand

Luk 24,1-12: Kvinderne ved graven

Luk 7,36-50: Kvinden i farisæerens hus

Hvorfor:

I skabelsesberetningen skabes mand og kvinde i en særlig relation til Gud. Mennesket som kvinde og
mand placeres i verden med forskellighed og ressource, men parallelt.

Evangelierne bryder med gængs patriarkalsk forståelse. De lader kvinderne være vidner ved graven og
beskriver Jesu handlinger i direkte modstrid med almen tænkning i samtiden. Han ser og taler med
kvinder på tidspunkter og sammenhænge, som brød med loven og den almene sociale forståelse, men
det er svært at læse ud af teksten uden en relativ stor forståelse af samtiden.

I aktiviteten foreslås at arbejde med det grundlæggende lighedsbegreb og i den forbindelse at bruge
lignelse om arbejderne i vingården som et gudsbillede, altså et billede på, hvordan Gud ville handle,
hvis han skulle løse den stillede opgave. Det giver konfirmanderne en afklaring og forståelse, som ef-
terfølgende kan hænge i konfirmandlokalet og understrege Paulus' ord: »Her kommer det ikke an på
at være jøde eller græker, på at være træl eller fri, på at være mand og kvinde, for I er alle én i Kristus
Jesus.«

Forløb:

For Gud er vi alle lige.

Mål:

At sondre imellem menneskelig forståelse af værdi og Guds forståelse. At vise, at for Gud er vi alle lige

Forløbsbeskrivelse:

- Konfirmanderne bliver præsenteret for nogle billeder af kendte og ukendte personer. (Link til billederne følger i materialet)
- De skal nu placere dem værdimæssigt/hvem er vigtigst på en væg (billederne sættes op med »lærertyggegummi« eller nåle).
- Sammen diskuterer/samtaler man om sportsidole er vigtigere end dronningen etc.
- Der arbejdes nu med to eller flere tekststeder. (Matt 18,1-5 - Den største i Himmeriget, Gal 3,26-29 - For I er alle Guds børn ved troen ... Matt 20,1-16 - Arbejderne i Vingården)
- Efterfølgende sættes billederne op efter evangeliets svar.
- Billederne kan blive hængende hele året som en konstant læring!

Desuden beskrives forberedelsen og en udvidet udgave af forløbet.

Af Mathilde Korning Andersen, projektmedarbejder »Håb til handling«

Fra madspildsmiddag til træplantning

Formålet med partnerskabet er at lade børn og unge deltage i lokale miljøskaberaktiviteter, der sigter mod at øge deres følelse af fællesskab med og forpligtelse overfor naturen.

Aktiviteterne spænder lige fra madspildsmiddag til træplantning med inspirerende historier fra Uganda. Nogle af aktiviteterne er egnet til større åbne arrangementer, hvor I inviterer lokalsamfundet med, andre er egnet til, at I deltager i et spejdermøde og eksempelvis laver en barfodstur med efterfølgende fodvask sammen.

Fem konkrete aktiviteter

I aktiviteterne kommer verdensmålene i spil med leg og læring, så de også bliver orienteringspunkter for vores sociale, moralske og religiøse liv og udvikling. I kan læse mere om aktiviteterne kort nedenfor. Nederst kan I finde et link til en uddybelse af aktiviteterne med tekster og alt, hvad I skal bruge.

1 - Affaldsindsamling og andagt

Affald er en vigtig ressource. I denne aktivitet skal I ud at samle affald og efterfølgende lave en andagt, der omhandler ti lovprisninger af naturen og ti bekymringer for naturens tilstand med affald, I har samlet i fællesskab. I kan bruge affaldet til at skabe andagtsrummet med, fx lave et kors af pinde. I kan også lave affaldsskulpturer eller samle en bunke affald, som kan symbolisere Golgatahøjen, hvor Jesus blev korsfæstet.

Se aktiviteten i dens fulde længde med forslag til bøn og miniandagt.

2 - Tak for mad!

Tak for mad tager udgangspunkt i verdensmål 12 om ansvarligt forbrug og produktion. Her skal I med overskudsmad fra et supermarked lave en middag. Efterfølgende kan I synge en salme om taknemmelighed og holde en andagt om, hvorfor man siger »tak for mad« – og hvem man egentlig siger det til.

Se aktiviteten i dens fulde længde med salme og andagt om taknemmelighed og madspild.

3 - Barfodstur og fodvask

Slip tæerne fri og mærk, hvordan kroppen vågner. Mærk den skønne og sjove fornemmelse det giver, når man oplever naturen gennem fødderne. Formålet er at mærke naturen og opdage den og sig selv som natur og som Guds skabning, der har omsorg for naturen. Her kan de store børn efter barfodsturen give hinanden en fodvask, mens I fortæller om det budskab, som Jesus sendte, da han vaskede sine disciples fødder og fortalte dem, at de skulle »være tjenere for hinanden og alt det, som Gud havde skabt.«

Se aktiviteten i dens fulde længde med forslag til tekst om fodvask.

4 - Klimagenstande

Målet med denne aktivitet er at få en forståelse for klimaforandringerne gennem leg samt at afholde en andagt med klimaelementerne. Klimaelementerne er genstande, man nemt kan skaffe selv. De symboliserer forskellige elementer, der bliver berørt af klimaforandringerne, fx is, der symboliserer indlandsisen, eller en majskolbe, der symboliserer en vigtig føde for mange i verden, der er truet på grund af klimaforandringerne. Isen bruges til to lege om vand og drikkevand, og alle elementerne bruges til en afsluttende andagt, hvor man enten siger noget, man er ked af eller noget, man gerne vil takke Gud for ved elementet, eksempelvis: »Kære Gud, jeg er ked af, at indlandsisen forsvinder, så de dyr, der lever dér, ikke har noget sted at bo«.

Se aktiviteten i dens fulde længde med forslag til bøn og tekst om klimagenstande.

5 - Plant et håb

I Uganda har kirken sat klimaet på dagsordenen og søsætter sammen med de lokale en række aktiviteter til gavn for klimaet. Blandt andet planter de en masse træer, som kan ses i videoen. Projektet har inspireret til en træplantningsaktivitet, hvor vi planter træer herhjemme for at stå sammen med folk i Uganda, der i flere år har kæmpet med udfordringer som tørke, oversvømmelser og mangel på ressourcer, der rammer dem på selve deres livsgrundlag. Plantningen af et »Plant et håb«- træ kan kombineres med en andagt eller en gudstjeneste, hvor I samtidig nedskriver ønsker for fremtiden på bionedbrydeligt papir, som I nedgraver sammen med træet.

Se aktiviteten i dens fulde længde med en inspirerende historie fra Uganda

Lad os komme i gang!

I kan læse mere om partnerskaberne her og se »Håb til handling«-hæftet med ovenstående aktiviteter og mange flere her.

Der er også mange ideer i denne udgivelse fra spejderne.

Kontakt projektmedarbejder for »Håb til handling« Mathilde Andersen på mail mathilde@kfumspejderne.dk, hvis I er interesseret i at lave aktiviteter med jeres lokale KFUM-Spejdergruppe.

Partnerskaber med spejdergrupper er en del af et nyt projekt »Håb til handling«, hvor KFUM-Spejderne sammen med Folkekirkens Nødhjælp og Grøn Kirke sætter fokus på, hvordan vi gennem handlinger kan skabe håb for børn og unge om fremtiden. Formålet er, at børn og unge føler sig rustet til sammen at gøre en indsats for de miljø- og klimaudfordringer, vi står over for i verden.

Lige nu søger KFUM-Spejdere landet over kirker til at danne partnerskaber om aktiviteter med udgangspunkt i verdensmål 12 (Ansvarligt forbrug og produktion) og 13 (Klimainsats). Her kan du finde inspiration til aktiviteterne, der spænder fra madspildsmiddag til træplantning.

Kirkens religiøst-poetiske sprog kan udvide vores perspektiv i forhold til FN's verdensmål

– Interview med biskop Peter Fischer Møller

Peter Fischer Møller er biskop i Roskilde stift, men han er også kendt for sit store engagement omkring klima og miljø. Alle FN's 17 Verdensmål er dog vigtige, påpeger han. De skal ses i sammenhæng og løses kun, når alle tager ansvar. I kirken har vi et særligt religiøst-poetisk sprog at byde ind med, når FN's verdensmål adresseres, og de er oplagte at inddrage i kirkens undervisning.

Af Sidsel Leth Svensson, religionspædagogisk konsulent

FN's Verdensmål løses i sammenhæng med hinanden

Peter Fischer Møller er i høj grad optaget af klima, miljø, biodiversitet og bæredygtighed i forhold til forbrug af klodens ressourcer: »Af det særlige ansvar vi som mennesker har for livet på jorden,« forklarer han. Men alligevel sætter han ikke nogle mål over andre, når det kommer til FN's Verdensmål. »Der er en pointe i, at man tænker de 17 mål sammen, som det netop er blevet visualiseret i Verdensmålenes logo. Det her er mål, som skal tænkes sammen, og hvor løsningerne også hænger sammen,« indleder Peter Fischer Møller, da Kirken Underviser besøger ham. For at understrege sin

pointe, bærer Peter Fischer Møller en pin med logoet for FN's Verdensmål.

Han forklarer videre: »Et mål, der ikke lyder enormt sexet, er fx »partnerskaber for handling.« Det handler om, at de her mål kan vi ikke løse individuelt. De kan kun løses i fællesskab. Målene adresserer verdens udfordringer fra forskellige vinkler. Nogle fokuserer på et problem, og nogle fokuserer i højere grad på, hvordan problemer skal angribes for at blive løst.«

Dog påpeger Peter Fischer Møller, at enkelte mål kan stritte lidt i forhold til hinanden. Fx står målet om at begrænse klimaforandringerne i et vist spændingsforhold til målet om fortsat økonomisk vækst. Men så meget desto mere er det vigtigt, at de 17 mål ses i sammenhæng med hinanden.

»Kirken er, udover et fællesskab af mennesker som tror på Jesus Kristus som hele verdens frelser, også en civilsamfundsorganisation, som driver en virksomhed, hvor vi kan gøre ting bedre.«

Kirken er en naturlig partner omkring FN's Verdensmål

Udover at de 17 mål skal ses i en sammenhæng, så skal de også løses af os alle sammen. Vi har hver især noget at bidrage med - også kirken, slår Peter Fischer Møller fast.

»Det her er mål, der skal adresseres på alle mulige forskellige niveauer. Kirken er, udover et fællesskab af mennesker som tror på Jesus Kristus som hele verdens frelser, også en civilsamfundsorganisation, som driver en virksomhed, hvor vi kan gøre ting bedre. Vi kan fx bruge vores energi med større tænkksomhed og større ansvarlighed, vi kan købe varer mærket som bæredygtige eller økologiske, og vi kan bruge vores kirkejord, så driften i højere grad er i pagt med de 17 Verdensmål.«

Men kirken kan gøre andet og mere end at vise ansvarlighed og tænkksomhed i det daglige arbejde. Vi kan ikke gå til Bibelen og se, hvad den fx mener om klimaforandringerne, for det er ikke et spørgsmål, som overhovedet var på dagsordenen, da de bibelske forfattere skrev det, som nu er samlet som Bibelen. Men de bibelske beretninger og den kristne tradition kan være en øjenåbner og give et vigtigt bidrag til at løse udfordringerne omkring FN's 17 Verdensmål.

»Det handler om det religiøst-poetiske sprog,« fortæller Peter Fischer-Møller. »Vi betjener os i det daglige af en række forskellige sprog, fx et økonomisk, politisk eller naturvidenskabeligt. Sprog retter vores opmærksomhed mod en bestemt tilgang til de områder, vi taler om, og der skal vi ikke undervurdere, at et religiøst-poetisk sprog betyder, at man kan få øje på noget, man ellers ikke havde set. Fx ved at holde en gudstjeneste om et verdensmål eller ved at sætte det ind i en særlig rituel ramme.« Han forklarer videre:

»Hvis vi fx kalder verden for Guds skaberværk, så får vi øje på, at naturen har værdi i sig selv. Når vi taler om mennesket som forvalter i stedet for som ejer af naturressourcer, så får vi øje på det ansvar, vi har for naturen. At det er betroet gods, vi har mellem hænderne. Vi står til ansvar for Gud, og vi står til ansvar for kommende generationer. Hvis vi taler om retfærdighed og ser det i et bibelsk perspektiv, bliver vi opmærksomme på, at vi har et særligt ansvar for dem, der ikke kan klare sig selv – enken og den faderløse og den fremmede som det hedder i den bibelske beretning. Og vi kan jo sagtens i dag se, hvem der i dag er klodens enker og faderløse og fremmede.«

»Sprog retter vores opmærksomhed mod en bestemt tilgang til de områder, vi taler om, og der skal vi ikke undervurdere, at et religiøst-poetisk sprog betyder, at man kan få øje på noget, man ellers ikke havde set«

Kirkens undervisning

God undervisning af børn og unge handler i høj grad om at være til stede, hvor de unge er, og hjælpe dem med at svare på de spørgsmål, der fylder i deres liv her og nu. Og derfor er Peter Fischer Møller ikke i tvivl om, at FN's Verdensmål har sin plads og berettigelse i kirkens undervisning. De unge rækker faktisk selv hånden frem mod kirken, fx når det handler om klima og bæredygtighed, hvor den unge generation er voldsomt engageret.

»Jeg synes, det er fantastisk, at den unge generation - nu med Greta Thunberg og Friday for future-bevægelsen - siger, »I har snakket om det her i 35 år, men I gør for lidt. Nu går vi foran og siger, at der skal handling til!« Og så bliver jeg glad, når en gruppe unge skolestrejkende i Roskilde siger: »Vi har en biskop, mon ikke han har noget at bidrage med, når vi samles til demonstration på Stændertorvet?« Det er da en gave, at de unge betragter én som en relevant stemme!«

Men udover at de unge selv rækker hånden frem mod kirken i spørgsmål om klima og bæredygtighed, så har kirken også en unik mulighed for at vise de unge, at den er en del af samfundet og verdens globale fællesskab.

»Kristendom, kirke og evangelium er ikke noget, der kun foregår inde bag nogle tykke middelaldermure et eller andet sted afsondret fra det øvrige samfund. Det er faktisk en integreret del af vores livsforståelse og livsfortolkning,« forklarer Peter Fischer Møller.

Han fortsætter: »Den fantastiske mulighed, som FN's Verdensmål giver, er, at vi ikke KUN har en særlig kirkelig dagsorden eller en særlig naturfredningsdagsorden eller en anden dagsorden, men også har en fælles dagsorden, vi kan samarbejde om.«

Kirken politiserer ikke, fordi FN's Verdensmål adresseres

Når kirken eller repræsentanter for kirken bevæger sig ud i samfundet og interesserer sig for de områder, som har at gøre med det social-etiske og med samfundsetikken, så sker det, at man anklages for at bevæge sig hen imod en politiserende kirke. Den mulige kritik lytter Peter Fischer-Møller opmærksomt til:

»Kirken skal ikke blive en filial af et politisk parti. Vi skal ikke stille os op og sige det samme som nogle andre. Vi har vores eget at sige i forhold til det, som er en fælles global dagsorden. Kristendommen har ikke kun at gøre med det individuelle, personlige og eksistentielle, men har altid også forholdt sig til det fælles i familien, lokalområdet og samfundet. Etik er også et fælles anliggende.«

Kirkens sprog er også salmesang

Kirken kan bidrage til perspektivering af verdensmålene med ord som skabelse, forvalterskab, synd, retfærdighed, håb. Og kirken har særlige måder at udtrykke sig på i liturgier og ritualer og bønner og sang - ikke mindst salmesang. Adspurgte om salmebogen kan gøre os klogere på FN's Verdensmål, er Peter Fischer Møller lige ved selv at bryde ud i sang.

»Min påstand er,« fastslår han, »at hvis vi alle sammen startede hver morgen, inden vi spiste vores havregryn, med at synge ›Op, al den ting som Gud har gjort‹, så fik vi nogle briller på næsen, som gjorde, at vi gik ud og behandlede naturen og hinanden med større nysgerrighed, med større glæde og med større varsomhed, end vi gør, hvis vi bare går ud og tager det hele som en selvfølgelighed. Og hvis det handler om fred og retfærdighed, så kunne det godt være, at vi skulle synge ›Guds fred er mer end englevagt‹ eller ›I blev skabt som mand og kvinde‹, hvis fokus er på målet om ligestilling mellem kønnene.

Vi blev hurtigt enige om, at man let kunne samle en lille salmebog, der med 17 salmer adresserer hver af FN's 17 Verdensmål. Den bold er så hermed givet op til læserne!

Se Peter Fisher Møllers tale til klimaengagerede unge på Stændertrovet i Roskilde:

Stinna Ahrenst er religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift, præst i Søborggaard sogn og underviser i kateketik på pastoralseminariet. Kirken Underviser har stillet hende »6 skarpe« omkring FN's Verdensmål og undervisningen af konfirmander.

Af Sidsel Leth Svensson, religionspædagogisk konsulent

Hvorfor er det vigtigt at tage fat i ting, der optager de unge, når man underviser konfirmander?

Stinna: »Det er fordi, man så har deres opmærksom langt mere, end hvis undervisningen blot føles som en pligt. Man gør på samme tid undervisningen interessant for de unge og også lettere for sig selv! Unge, der er interesserede, engagerer sig i undervisningen. Det er det didaktiske. Men det handler også om at gøre kristendommen – indholdsmæssigt – relevant for de unge, så de kan se en mening med kristendommen i deres liv fremover.«

Hvorfor tror du, at unge i dag er så optagede af fx klimadebatten?

Stinna: »Fordi de fx hører udsagn om, at om ti år er det for sent. Så er skaderne på klimaet uoprettelige. Det er de unges fremtid, det handler om. Det er deres liv, og de skal leve i den verden, som de frygter, er ved at tage permanent skade. Derfor føler de sig ekstra motiverede til at gøre noget. Derudover er unge traditionelt fyldt af meget stor idealisme. De har et ønske om at skabe en bedre verden. Ikke kun fordi de selv skal leve i den, men også fordi det er det rigtige at gøre.«

»Først og fremmest kan vi byde ind med håb. Vi kan understrege, at vi som mennesker er en del af Guds plan.«

Hvad mener du, kirken kan byde ind med, når de unge er bekymrede for deres fremtid fx pga. klimaforandringer? Eller trusler om krig og konflikt?

Stinna: »Først og fremmest kan vi byde ind med håb. Vi kan understrege, at vi som mennesker er en del af Guds plan. Men vi er også Guds arme, og derfor er vi ikke selv fritaget fra at hjælpe med at løse verdens problemer. Og samtidig siger Gud, at han har hånd i hanke med verden. Det hele ender godt. I sidste ende med en ny himmel og ny jord, hvor ondskaben er nedkæmpet. Så sker det, at konfirmanderne spørger, om de så overhovedet selv behøver at tage et ansvar? Og ja, det skal de. Det skal vi som mennesker! Det, vi ødelægger, skal vi være med til at rette op på. Og med Guds hjælp vil det lykkes.«

Der findes meget undervisningsmateriale til FN's Verdensmål, men overraskende lidt, der handler om kristendom? Hvorfor tror du, det er tilfældet?

Stinna: »Folkekirken er lidt bagud i forhold til den verden, vi er en del af. Sådan er det inden for pædagogikken og mange andre områder. Og måske ser nogle fx klimadebatten som en politisk dagsorden, der ikke skal blandes med religion. Det er vi dog ved at bevæge os bort fra, og de fleste kan godt se, at debatten om klima er uomgængelig. Jeg ville gerne sige, at billedet snart ændrer sig, og at der om fem år vil være kilovis af lækkert undervisningsmateriale om kristendom og FN's klimamål. Men det tror jeg ikke. Det er ligesom, når vi taler om menneskerettigheder eller organdonation. Det er vigtige emner, men man tænker nok, at præsten bedst selv kan vurdere, hvordan det integreres i konfirmandforberedelsen fx under emnerne skabelse eller fremtidshåb, hvor man forhåbentlig altid inddrager det, der er aktuelt og optager de unge.«

Har du selv undervist dine egne konfirmander med udgangspunkt i nogle af FN's Verdensmål?

Stinna: »Jeg har haft #TagDel-Karavanen fra Folkekirken Nødhjælp på besøg. De kommer ind på det hele, men især på fattigdomsbekæmpelse, på ligestilling og på de klimaproblematikker, som resulterer i øget fattigdom. Det er et rigtig fint projekt. Jeg har også lige vist et klip fra »Our planet« med David Altenburg. Det kan streames fra Netflix. Ideen var at vise, hvor fantastisk naturen er, men også hvad klimaforandringer faktisk gør ved vores verden, og at vi har et ansvar for Guds skaberværk.«

Hvad er det allervigtigste, konfirmander skal have med sig fra deres konfirmandforberedelse?

Stinna: »For mig er det vigtigste, at konfirmanderne oplever, at kirken er et fællesskab, der er åbent for alle. Desuden at kristendommen har noget at sige ind i enhver persons liv – lige meget hvordan man i øvrigt tænker om tro og religion. Også derfor er det vigtigt, at vi i konfirmandundervisningen tager udgangspunkt i ting, der optager konfirmanderne og er meningsfuldt for dem.«

Natur og tro

Om agtelsens natursyn

Jeg har – så længe jeg kan huske – været betaget af værens mysterium (at der er noget og ikke snarere intet), lysets mysterium, farvens mysterium, livets mysterium, arternes mysterier – som alt sammen opleves gennem sanserne, formuleres mest dækkende i kunsten for derefter at blive genstand for tankens undren (filosofi) og til slut for videnskabens forklaringsforsøg. Det er sindets næring, kilde til sindets sundhed, livslystens og livsglædens ophav.

Af Ole Jensen, prof. emeritus, dr. theol.

Det giver uvilkårligt anledning til en følelsesreaktion, som jeg foretrækker at kalde agtelse, d.v.s. en påpasselighed eller tilbagevigen, som er i direkte kontrast til den vesterlandske civilisations natursyn eller tro, hvor natur ensidigt ses som menneskets ressourcelager. Jeg kæmper derfor for et ændret natursyn, som jeg kalder »agtelsens natursyn«.

Jeg føler mig i fuld overensstemmelse med (den ikke-kristne) Johannes V. Jensen, når han i sin Nobelpristakktale fra 1945 skriver: »en almægtig række af håndgribelige mirakler er verden, en fontæne af glæde«! Jeg har da også modtaget påvirkning fra Thorkild Bjørnvigs naturlyrik, ligesom jeg hele mit liv har været inspireret af K.E. Løgstrups kunst- og sansningsfilosofi.

Siden 1975 har jeg i tale og skrift forsøgt at tale naturens sag mod den vedvarende destruktion og fattiggørelse, som nu kulminerer med varmestigningen i atmosfæren. Jeg ser ikke rettere, end at

menneskeheden befinder sig på katastrofekurs i sit naturforhold. Især hæfter jeg mig ved massakren på arterne, fordi arterne er engangsforekomster, så reduktionen af mangfoldighed er en fatal fattiggørelse ›for tid og evighed‹ af den store helhed, jeg begyndte med at lovprise.

Sagen er nemlig den, at vor civilisation som en selvfølgelighed går ud fra eller tror,

1. at naturen er til for menneskets skyld alene, og
2. at vi har lov at gøre med den, hvad vi kan komme af sted med.

Dette ensidige – og i sine nutidsvirkninger brutale natursyn – stammer fra en fejludvikling af kristendommen!

»Jeg har foreslået at sige, at den giver mennesket et ›beundringsmandat‹, som kommer før beherskelsesmandatet.«

Kristendommen sekulariserer (afhelliger) naturen – det kan aflæses i Bibelens første kapitel. Gud er som skaber uden for sit skaberværk, han er hinsidig, og da han er én, er al hellighed samlet i ham. Samtidig får mennesket et ›mandat‹ til at beherske naturen – et ›herredømmemandat‹, har man kaldt det. Dette grundsyn var i sin virkning et gode, så længe naturen var stærkere end mennesket. Det har trukket os op af fattigdom og elendighed. Men da magtforholdet skifter med industrialiseringen, og vi med ét kan skade det helt elementære, vejret og klimaet, bliver det en katastrofe, fordi vi har glemte det, der kan bremse os. Grundsynet har været begrundet og legitimeret af den dominerende teologi op gennem Europas historie. Men denne teologi har – ligesom den øvrige kultur – ›glemt‹, at bibelens første kapitel samtidig indeholder et andet, afbalancerende grundsyn ved siden af beherskelses: tilblivelsens, lysets, farvens, artens mysterium etc., udtrykt i at Herren sagde »der blive, og der blev«, og i, at han hver »dag« »så«, at det, han havde skabt, var »godt« (og det vil sige godt for sind og sans, før det i anden omgang var godt som fornuftigt anvendt ressource).

Så urteksten i bibelens kap. 1 rummer samtidig korrektivet til beherskelsestænkningen, det afbalancerende og bremsende element, så jeg har foreslået at sige, at den giver mennesket et ›beundringsmandat‹, som kommer før beherskelsesmandatet: At naturen er undren og agtelse værd – ikke kun for menneskers, men også alene for dens egen skyld.

*

Ret forstået er naturen hverken hellig eller bare ressource. Vi har lov at bruge af den uden frygt for magter og ånder (panteisme og animisme), men kun under den forudsætning, at vi samtidig bevarer den intakt af agtelse for den – det ligger i ordet »skaberværk«. Dette er en uforfalsket kristendoms natursyn – som ville kunne redde vores kulturs bratte vej mod kollaps, hvis det op gennem Europas historie havde fået magt, som det i mine og mange andres øjne har agt.

Agtelsens natursyn henhører under det, der i Det Gamle Testamente hedder »velsignelse«, og i Luthers katekismer hedder »det daglige brød« (i videste forstand) – alle de gaver, som undes os af Skaberen og Opretholderen af universet, naturen og vores tilværelse.

Men det er for mig en pointe, at man ikke behøver være kristen eller religiøs for at dele dette na-

tursyn, blot man har sans for mysteriet, at noget findes, og for de forunderlige måder, det findes på – dvs. sans for at fastholde undren og beundring. Jeg er enig med Grundtvig i hans tale om »livsoplysning«, som netop er at have sans for, at livet er en forunderlig gåde, og at det rummer en række bærende godheder. Derfor kan kristne samarbejde i skole og samfund med dem, han kaldte »naturalister af ånd«.

Den kristne skabelsestro er ikke specifikt kristelig, men universel. Den er en »religiøs tydning« (Løgstrup) af den uvilkårlige livs- og naturoplevelse, som jeg skildrede allerførst, og som jeg har fælles med fx Johs. V. Jensen, som tydede den naturalistisk. Den forskellige tydning ændrer intet på den fælles livs- og naturoplevelse!

Artiklen har tidligere været trykt i Kristeligt Dagblad 3.6.2016

Kirken Underviser
Tema: FN's Verdensmål

Træet

Et tværfagligt verdensmålsforløb

Træet er et religiøst grundsymbol. Biologisk set spiller træer og skove en hovedrolle som jordens lunger og som stedet, hvor biodiversiteten udfolder sig. Her møder børnene begge tilgange til træet.

Af Preben Medom Hansen, religionpædagogisk konsulent

Var Enterne miljøaktivister?

I Tolkiens fortælling om Ringenes Herre møder vores hobbit-helte de mægtige levende træer Enterne. De urgamle og kæmpestærke Enter er træernes vogtere, og de blander sig nødigt i andre væsners stridigheder. Men da Enterne ser, hvordan den onde Sarumann har fældet og ødelagt skovene for at hente træ til sine våbensmedjer, går de til modstand og knuser Sarumans fæstning. I Peter Jacksons filmatisering af »De to tårne« er miljø- og klimasymbolikken meget tydelig. Sarumans ødelæggelse af skovene bliver et billede på menneskets hærgen af vores klode. Og Enterne bliver billedet af naturen selv, der går til modangreb – eller måske blot et symbol på den styrke der skal til for at vende udviklingen.

»At tillægge træer symbolbetydning er ikke en ny idé opfundet af Tolkien eller Peter Jackson.«

Træet er et grundsymbol

At tillægge træer symbolbetydning er ikke en ny idé opfundet af Tolkien eller Peter Jackson. Igenem historien og over hele verden har træer optrådt i myter og fortællinger. I kristendommens skabelsesmyte har vi både Livets Træ, hvis frugter giver evigt liv, og Kundskabens Træ, der giver guddommelig indsigt. Vore nordiske forfædre kendte fortællingen om verdenstræet Ask Yggdrasil, som bar på alle de ni verdener, og hvis rødder nåede fra Udgård til Asgård.

Se en visuel guide til Yggdrasil – verdenstræer.

Ovennævnte træ-fortællinger/myter møder børnene i det undervisningsforløb, som den folkekirkelige skoletjeneste i Silkeborg KK44 og AQUA Naturfagscenter i fællesskab udbyder til kommunens mellemtrinsskoler i dette skoleår. KK44 og AQUA har samarbejdet om flere forskellige skoleforløb, bl.a. Darwin på Noas ark, der handler om menneskenes ansvar for dyrene, naturen og hele skaberværket. Her laver børnene modellervoksdyr til arken – godt inspireret af dyrene i AQUA-parken. Imens vi hjalp ungerne med at lave giraffer og pingviner, foreslog jeg AQUA naturvejledere, om vi ikke skulle udvikle et projekt, der satte fokus på FN's Verdensmål om bæredygtighed – og den var de heldigvis med på.

Vi valgte træet som tema pga. de gode pointer og aktiviteter til både naturfagene og kristendoms-kundskab.

Naturfagligt

- CO₂ - O₂kredsløbet – skovene som klodens lunger
- Træers livsforløb
- Træ som ressource fx brænde

Kristendomsfagligt

- Træet som grundsymbol
- Træet som det uerstattelige. Naturen er det skabte, som mennesket skal vogte
- At plante et træ som et håbs-symbol som fx hos Luther

»Den rituelle handling tilfører betydning og indtrykskraft, som man ikke ville kunne opnå kun med ord.«

Symbolhandlinger

At udføre noget fysisk – en handling - husker man på en anden måde, end det man blot taler om. Måske fordi handlingen påvirker alle sanser og måske også taler mere til følelserne. Det er en af grundene til, at alle religioner benytter sig af ritualer. Den rituelle handling tilfører betydning og indtrykskraft, som man ikke ville kunne opnå kun med ord.

Når eleverne i april måned besøger AQUA er en af aktiviteterne, at de skal finde spirede agern i skoven. Hver elev får et agern, som plantes i en lille muldpotte. Potten får de med hjem sammen med en pasningsvejledning. I løbet af nogle måneder vil der - med god pasning og om Gud vil :-) - skyde et lille babyegetræ frem. Desuden har naturvejlederne dyrket små et-års træer i et højbed. Disse træer skal eleverne hjælpe med at plante ud i et område af skoven, som skal genplantes. Træplantningen er både ren naturfaglig, men får i vores set-up også karakter af en ikke-religiøs symbolhandling: at man ved at plante et træ også planter et håb og samtidig giver et lille bidrag til en bedre CO₂-balance. Netop den »Vi kan alle sammen gøre noget«-tankegang, er, for mig at se, noget af det mest positive ved den måde Verdensmålene bliver præsenteret i øjenhøjde på.

Det gode bål

Foruden træplantningen skal eleverne eksperimentere med at lave det mest effektive bål. Når vi afbrænder træ, så afgives den CO₂, som træet optog, mens det voksede. Derfor er træ CO₂neutralt brændsel. Men vi bør ikke afbrænde mere træ end højst nødvendigt, så hvordan optimerer vi vores energiforbrug? Eleverne forsøger sig frem med forskellige metoder i Naturcentrets store bålhytte. I eksperimenterne med brændebesparende madlavning laver vi et link til Afrika, hvor KFUM-spejderne har et samarbejdsprojekt, hvor unge både planter træer og bygger brændselsbesparende komfurer.

Som afslutning på formiddagen skal bålene selvfølgelig bruges til at fremstille noget spiseligt. Også her er menuen klimavenlig: Snobrød med fyld af melorme-mix.